

WARBURG INSTITUTE

DNH 305

Cometo

WARBURG

18 0228613 8

D
N
H
305
+

05/65 #

II 16

D
N
H
305
1

DISSERTATIO THEORICO-PRACTICA
DE
NOBILISSIMAE FREUDENTISSIMAE
HANREITATUM
MATERIA,

Quam
AUSPICE VENERE
Decreto & auctoritate Amplissimi CORNUTORUM Ordinis
in
Inclut & antiqua Ulster Academia HANREORUM famossima
PRÆSIDENTE

Patientissimo & Tolerantissimo Viro
DN. JOSEPHO CORNI-
CERO CORNUTO,

Summo & Antecessore experientissimo, tolerantissimo
publice disceptandis praeponit, & ad eam Demos
Collegas fidelissimos humanissimos iuratus
in Collegio Uroorum

Fortunatissimus & fortissimus Dominus,
DN. BARTHOLOMÆUS ALECTRO
CHORAS,

Baro & Dynasta in Franckenberg & Lieberowich und
Jungersdorf,
Ad diem quo vacat, vocat, huius & loco solus & licet.

HANRIPOLI CORNUTORUM
Typis excudit AND. EAS. Rimbursen
ad signum alic. Salinae, 1695

Universæ & totius Societatis

CORNUTORUM PATRIBUS

conscriptis,

Et

ANTECESSORIBUS

exercitissimis,

Per universum Orbem degentibus,

THESES HASCE UT AMICIS ET PATRONIS

OFFERT & DEDICAT

RESPONDENS.

Accipite, Heroes è prisca Regibus orti
A Ordinis exculsi pars non minimissima nostri,
Hæc Theſes nostras, non quas mihi factus inani
Exiit infesta nec Lauda noxara cupido.
Munus magna quidem debebam, parva sed cæci
Bodæmus, hoc parvo nihil est jam munere majus,
Aspicite, Sacra Veneri donantur honores,
Quoque modo vestris soleant illudere damnis
Uxoribus, miseris & a videre maritos,
Hæc ego descripti: facili vos fronte Patroni
Sumite & uxoribus technasque dolosque cavete.

BAR.

103 (o) 104

BARTHOLOMÆO ALECTROCHORÆ,

BARONI GALLO,

Ut &

Omnibus Epistolam lecturis vires & benedictionem
P. Subjectissimus

SACERDOS CYBELES.

Litteræ T. Illustr. ac Generos.
BARO ad me exarata, li-
cet oppido mihi jucundæ
fuerint, nescio tamen an
plus lætitiæ ex illis, an verò
excommunicatione laboris
tui laudatissimi ad me per-
venerit, de quo labore cum judicium meum,
A 2 quam

quamvis tantis operibus dijudicandis inconueniens, ut transcriberem, huicque T. Illustr. Generos. Dissertationi præfigerem, petieris, nefas duxi Illustr. Generositi. T. me, cum ruminarem in toto terrarum Orbe frequentissimam fieri HANREITATEM omnibusque ferè nostro tempore persasum esse, sicut pisces in medio, ita mulieres eodem loco esse meliores, sapius valde admiratum fuisse, qui fieret, ut luctationibus & studiis, vel in res ludicras (ad exemplum Ovidij, qui nucem & pulicem, Heinsij, qui pediculum, aliorumque, qui res viles ac tribulares laudibus ornarunt) vel in res nimium graves & profundas collocatis, nemo unquam hætenus cogitationes suas iucundæ, utilissimæ ac maxime necessariæ HANREITATUM ^{matræ} impendere dignatus fuerit.

Quod dum à Tua Illustr. Generos. næ ea laudem ferè meretur ineffabilem, quod hoc modo miseri illi homines edocentur & honestiorem, quam hætenus soliti sunt opinionem de iis, qui licitè & jure eos HANREIZANT, concipere, & simul stratagematibus ac technis, uxorum
ac

ac amatorum illicitè eos concubitantium, occurrere, nec demum ut hætenus post vulneratam causam remedium querere. Nunc verò ad te, Lector Benevole, cujus potissimum gratia hanc Epistolam publici juris esse volui, me converto, te admoneo, rogo & obtestor, ut hunc discursum, quem non solum multi varia cognitione refertum, ipsa lectione iucundum, verum etiam aliquando in praxi apprime utilem experieris, in pretio habeas, inque succum ac sanguinem convertas. Non enim licet fortassis jam omnia videantur serena, eam continuo cogitationem subibis, quod præsens fortuna immutabilis immotoque loco constituta sit, nec contra se renum turbitudo misceri, melque felle temperari possit, si quidem hoc rerum humanarum conditio variis vicissitudinibus subiecta non patitur. Quin tu potius cum præsentia hac ad manum venerint, cogitabis, altaque tibi mente repostum manebit, variam ac mutabilem semper esse sceminam, in tantum, ut etiam ea quæ jam Penelope videbatur mox in Quartillam aliquam transmutari possit, ex quo consultum tibi erit in tempore remedium querere, ut aliquando præ-

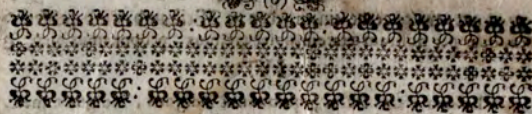

ter opinatum, occurrenti malo resistere queas.
Cogitabis denique Lector Benevole, non tibi so-
li te natum esse, sed & lege naturali amicis ad be-
nefaciendum teneri, ut exinde non solum tui, ve-
rum etiam tuorum gratia discursum hunc, quàm
commendatissimum tibi habere meritò debeas.
VALE, Lect. Beney. & monita ex animo non fu-
cato profecta boni consule. Dabam in Dynasta
tua & arce Frauenberg 17.

T. Illustr. Generos.

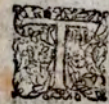
Devotus

SACERDOS CTBELES.D.7.

DISPUTATIO De HANREITATE.

Thesi I.

Urpe esse Civi & HANREJO Jus HANREI-
TATIS, in quo quotidie versatur ignorat. S. Ser-
v. 43. ff. de orig. jur. non minus scitum quam ve-
rum esse experientia satis inquit.

Hæc igitur mecum ruminans, alius cœm meditari cœpi,
serio ratus cum Pericle apud Thucid. Nefas esse civi, ut curis obstric-
tus rei private publicam negligat.

III.

Absolutis itaque vulgatissimis disputationibus, de Pennalis-
mo, Beamismo, Jure potandi & peditu, quæ patrum et si seculo o-
mnino fuerint incognite, per nos tamen publici juris factæ omni-
um fronde maribus, jam nobis reseræ cum Mulieribus &
HANREITATE, in cuius Natura & proprietatibus riman-
dis stylus nobis potissimum occupabitur. Cumque hæcenus à nullo
unquam pertractata sit hæc materia, nos ne prorsus indicta maneat,
posteriori seculo, & in hac arte rudibus prospicientes (Denique scilicet me-
ne

ne es gut / wolte gerne einem jeden zu Weib und Kind helfen /
ea, quæ per nostram etatem observavimus, proponemus plenius.

IV.

Eximia inter Dona, quibus nos indignos, indigos tamen Deus cumulare dignatus est, non ultimum locum obtinet, erudita illa lingvarum cognitio, aut ut aliis vocare libet, Philologia. Rectissime enim Epictetus ait: Principium *παιδείας*, esse vocum contemplationem, & Cic. in *Top.* Verba esse rerum notas, quod & alibi passim, *Jul. Caf. Scalig. inculcat.* præsertim *Exercit. 32. num. 59.* nominum cognitionem referre plurimum ad rerum notionem. Unde non solum Grammatici & Philosophi, sed etiam Jcti vocum notationem quaerunt, ut arguitur *h. ita vulneratur ff. ad L. Aquil. Senatus 35. §. 1. ff. de donat. pr. tit. inst. de Testam. ad §. 1. instit. de obligat. quæ ex delicti nasc.*

V.

Nec igitur & nos pigeat, in nominis rationem indagare, certè ob legem methodi non aliter possumus. Et quamvis HANREITATIS vocabulum multis barbarum visum fuerit, tamen si penitus magnum Donatum, Dasipodios, Lexicon, & opus Alij glossatum de octo partibus orationis, inspicimus, invenimus illud non tantum apud summæ famæ Oratores, verum etiam apud Poetas in usu fuisse & etiamnum esse: Sic etiam nescio quis,

*Quisquis in uxorem se non accommodat artes
Hanrei miseræ cogitur ire vias.*

Et alius ad Maximum.

Dicunt Hanrejum Maxime te pueri,

VI.

Est itaque HANREITATIS vocabulum mere Germanicum, sed in Latinitatem jam olim degeneravit, compositum teste Dasipodio, Nizolio & Aldo in phrasibus, ex antiquissimo vocabulo *Hân* / qui Latinis Gallus *ἀλεξγοῖς* & voce *Rein* / quod Chorea

Chorea sive *Tanz* / quasi dicas Galli Chorea, nostrates vocant. Hahnrepen (sic etiam eos vocat speculum Saxonum, *l. 2. art. 13. in gloss.*) geschossene Gesellen / monte cucullos vocat *Alciatus l. 7. Pa. verg. jur. C. 5.* etiam gedultige Hahnrepen / eos Saxones vocant. *Nevizan. in Sylv. Nuptial. fol. 342. lib. 4. num. 76.* bonos viros, ab auctoribus passim vocantur Cornuti, Cornua enim gerunt manifesta & conspicua, extra pileum sæpè protuberantia, & ne omnibus appareant, pileum tamen honestum virum prætereant, non detrahunt, & hoc est verum HANREICÆ gravitatis signum, Saxonis tamen solis HANREITATIS vocabulum ascribitur cum etiam aliis ejus usus communis sit. Conveniunt autem in hoc cum Gallis, quia licet Gallus proprias uxores habeat, quæ tamen etiam ab aliis visitantur, ita & hi licet proprias uxores alant, ab iis etiam alij admittuntur viri. Ulterius denominatione vocabuli boni viri idem dicit, *Nevizan. l. 9. Sylv. Nupt. num. 76. p. 324.* Si dixero ad aliquem tu es bonus vir poteris me convenire actione injuriarum, quasi uxor tua sit adultera.

VII.

In genere verò HANREITAS optime sic definiri poterit. *Hanreitas est passio & actio,* (est enim in utroque prædicamento) *cum quis teneret alteri uxorem suam, vel vice versa maritum commodare ob imprudentiam & impotentiam ad fallendum maritum, vel uxorem apm & inventa.* Alij ita ex jure definiunt: *Hanreitas est nihil aliud esse quam lacrymosam admissionem in ju quod maritus habet. l. 62. de R. J. l. 29. l. bonorum appellati. ff. de V. S. l. 3. s. bareddat. ff. de bonor. poss. Lique enim quam multum de jure suo remittere cogantur mariti vel haud inconvenienter ex jure definiri potest Capitis diminutio. Secundum l. 1. & 102. lit. & 1. instit. de Capit. dimitt.*

VIII.

Definitionem rectè sequitur distributio. Aut enim HANREITAS est voluntaria, aut non voluntaria; Hæc rursus à Dd. dividitur in illam, quæ sit lucri, necessitatis, vel amicitie causa.

B

IX. Lu.

Lucri causa est, cum maritus uxorem sciens prostituit, & asteri concedit. Proceedit hoc sæpe paupertatis causa, quæ multa excusat. *l. 7. ff. de Excusat. Hondorf. in promp. Exempla.* Tale Exemplum de Cardinalate quodam alterius uxorem Hanteizante refert. Etiam apud nobiles Muscovitas id observari attestatur *Petrus Peregrinus in Chronic. Musc.* talis est propriæ fortunæ faber, cum non prohibet, cum prohibere potest *l. 109. ff. de Reg. Jur.* Secundum naturam etiam est, ut qui commodum (videhæc uxorem) etiam onus HANREITATEM scilicet sentiat. *l. 10. ff. eod. & volenti hæc in parte non fit injuria. l. 1. ff. de injur.*

Ex Doctoribus nonnulli sunt, qui ejusmodi maritum vocant lenonem, sed perperam & nimis crudeliter, quilibet enim & rerum suarum moderator est & arbiter. *l. 21. C. de mand. Stylus tamen curiæ id ita observavit, à qua sententia in praxi non est recedendum, quia communis error etiam jus facit. l. 3. Barbar. de Offic. Prator.* licet contraria de jure verior.

Amicitia causa, sic Cato Uticensis uxorem suam Hortensio concessit. *Plutarch. in ejus vit. Strabo l. 11.* Alexander Magnus Apellii Svarium suum & capitulum lepidissimum communicavit. *curial. Ant. Cassil. l. 1. fol. 86.* Plato uxores, ut reliqua utensilia & possessiones communes esse voluit, ut memorat. *Guev. Hor. Pr. fol. 298.* & talem morem apud Calcutios adhuc esse scribit. *Münster. Cosmograph. l. 5. Ludov. Parrum in Trin. idem habet, sic & apud Tyrrenos communia conjugia fuere Referente Theopompo &c. quorum liberi ex communi fisco nutriebantur, Kornm. in Monte Vener. Romani cum satis liberorum habebant ex uxore, illam alteri concessisse, scribit. Cal. Rodig. lib. 13. c. 17. & Ann. Marcell. nobis mos iste displicet; Græcorum acceptamus. Maritum duas habere debere uxores, ut si morbo vel puerperio detineretur una, altera domi esset & munia domestica curaret, Guev. Hor. Pr. fol. 298.*

Necessaria est apud Nobiles usitissima. Postremus enim universæ familiæ, quando hæredibus masculis caret, & uxores ne opes vel feuda ad alium veniant, meruit, longultum quendam Longolium sive Nazianzenum (jedoch es liegt nicht allezeit an der Grösse denn kleine Füchse haben auch große Schwänze. ut ait Olor. in Imper. Mul.) ceteris tamen paribus admittit, cujus virute, grávida facta sibi perpetuum mansionem conciliat, maritumque exhilarat, is enim nomina & insignia sua superesse cupit, & hic mos in scriptura fundatur, ut frater fratri semen suscitet. *Deur. 25.* Neque hic Augustinum moramur, qui satis esse putat sine liberis defungi, quam ex illicito coitu stirpem quærere, sed potius publica utilitas spectanda est, cum Reipublicæ multum interstet, stemmata vetusta conservari, multitudinemque populi abundare. *l. 6. §. 2. de bon. damnat.* Hoc & multis illustrat exemplis, *Latb. de censu. l. 3. cap. 3. per tot.* Imò decet bonum civem meminisse ejus quod post Tullium *J. Crus Ulpian. in l. 1. §. 15. ff. de Ventr. in poss. mitter. se patriæ natum esse.* Quem securus magnæ autoritatis vir in Italia, qui cum sterilem uxorem duxisset, hoc pro acquirenda prole cum illa consilium iniecit, ut aliena in thoro vestigia admittat, assentiente illâ Germanus quidem Nobilis ad fabulam agendam, ut qui eo loco literis incumberebat, occasione commodâ adducitur, qui haud multa moratus in id facile consensit, quodque suarum erat partium, gnave est executus; ideoque illa concepit & filium peperit: unde factum est, ut postmodum secundissimum se præberet marito. Hoc cum vir animadverteret, suisque facultatibus instruere filios averet, illum autem primogenitum suum, non esse sciret miserum in Ecclesiastico ordinem detrusit: Qui tamen ita profecit, ut brevi Episcopus, ac deinde Cardinalis, tandemque ne quid homini bene nato desisset, Papa crearetur. Sedens igitur, & Petri vices agens, à matre, quam conscientia ad poenitentiam urgebat, fit certior de vero patre suo: Huic cum Pontifex omninò gratiam referendam esse putaret, Romanum citavit, eumque cum matre primum ab omnibus pecca-

tis absoluit, ac Cardinalem itemque Legatum à latere fecit. Est autem hoc minimè fabulosum, sed omnino vera historia, ut illius etiam prout gesta est, stirps illa, quæ etiamnum floret, & conscia, *Joh. Wolff. tom. 2. R. M.*

XIII.

Cautum tamen volumus, ut quæ hoc facit, ignominie notam non incurrat, quia privatis commodis per publicam utilitatem derogatur. *Arg. l. Lucius Titius. ff. de Evict. Cuiuslib. Cent. 1. quest. miscell. dec. 3. quest. 6.* Sive sit uxor, sive maritus, cum nihil interfit, quis solvat, utrum ipse qui debet, an alius pro eo, *princ. in fit. quibus mod. toll. obligat.* Etiam invito, *l. 39. ff. de negot. Gest. Donell. lib. 12. comm. cap. 16.* ubi *Hilliger. sub not. B.* neque id omnibus concedi debet, sed illis saltem, qui ad hoc remedium tanquam ad sacram anchoram confugiunt, quod enim sit propter necessitatem, non debet in exemplum trahi. *l. 162. ff. de R. J.* Est autem actio personalis, quæ personam non egreditur. *Tit. Instit. de J. N. G. & Civil. nec ad alios transit. l. except. 7. ff. de except.* Sed ad certos homines est adstricta, quibus hoc Princeps indulgit, & cum eisdem personis rursus extinguitur. *l. quia tale. 13. ff. sol. matrim. l. in omnibus causis 68. ff. de Reg. Jur. l. privilegia. 190. ff. eod. l. unic. C. si in commod. eademque causa. l. foris 13. C. de Excusat. muner.*

XIV.

Huc respexere Solon & Lycurgus, ut si quis ætate profectior ac viribus impotentior novenarium cum Ovidio, vel cum amico suo (quem honoris causa non nomino) decimum quintum numerum, incendere non posset, huic integrum esset ex adolescentibus aliquem, quem tanto honore dignaretur, deligere, qui venere potentior, generoso semine uterum impleret, modò quoddam nasceretur non diceretur alienum, *notante Cornel. Agrippin. in libr. Van. scient.* Unde scilicet verditur cin gressi Sottes Lohm, patriæque & amicis consultit, nam memoria patris in filio conservatur; *Arg. l. liberos 220. ff. de V. S. & quo longius generatio progreditur, eo magis potestatem & familiam nostram augeri videmus, propterea forsitan,*

Jul.

Jul. Cæsar omnium mulierum vir est appellatus, quod impotentia maritorum subvenerit. *Sueton. in Cæs. cap. 31.*

XV.

Quod si verò ab uno aut altero, cum quo concumbit, non concipiet, mittite illas ad Thermas Badenses, & res erit in vado, de his Thermis Poggias Florentinus Leonhardo Aretino scribit: Nulla (inquit) in orbe terrarum balnea ad fecunditatem mulierum magis accommodata esse; Innumerabilem multitudinem nobilium & ignobilium, ducenta millia passuum eò venire; non tam valetudinis, quam voluptatis causa. Omnes amatores, omnes procos, quibus in delitiis vita est posita, eò concurrere, ut fruantur rebus concupitis, multas feminas corporum simulare ægritudines cum animo laborent, omnibus unam mentem esse tristitiam fugare, quærere hilaritatem. Non de communi dividundo agere, sed de communicando divisa. Has ipsas Thermas Aug. Busbeq. *Ep. 3. fol. 178.* conciliatrices amorum vocat. Facessant igitur rigidi illi & Severi Catones, qui odio plus quam Vatiniano balnea hæc prosequuntur, mihi iste mos & consuetudo promiscuorum Lavacrorum perplaceat, ætatemque aliquando, cum Argentorati ante 20. annos Philosophabar, in eis contrivi.

XVI.

Quod si sinistro quodam fato balnea ista nihil proderunt, uxores ad Academias mitteri possunt, ubi omnium Facultatum studiosi facile rimabuntur sterilitatis causas: Norunt enim plerumque morbos mulierum, præsertim studiosi medicinz, quibus pro viva Anatomia esse possunt; facillique labore sterilitatem abigunt, fecunditatemque provocant.

XVII.

Non voluntarios vocamus illos, qui siccis oculis nequicam uxorum aspicere coguntur, cum propter impotentiam vel aliud vitium naturæ, quod tamen ipsis minimè, sed naturæ potius impunitandum, uxorem in virgine ferrea regere nequeunt; tan si nidi mit

B 3

effere

exferen. Glisfch. Gabeln heimsuchen; repudiantur, & alius robu-
lior admittitur (qui illam tanquam vas figuli confringere potest,
tan ihr wie ein approbierter und wohlverfuchter Quackfalter den
Ettar ftehen) quique in id quod maritus habet, exalle succedit;
Et hoc quidem optimo jure fieri quis dubitet? Nam matrimo-
nium est conjunctio viri & uxoris, & omnium rerum communica-
tio *l. de Rit. Nupt.* Jam autem ubi nihil est in marito, ibi quoque
nihil potest conjungi vel communicari. Nullius enim entis nullæ
sunt qualitates; Ergo nec opus est tali casu, ut uxor divortium pe-
tat. Nam quod ipso jure nullum est, non opus habet rescissione,
argum. l. 16. princip. ff. de minor. Uxor enim cogi non debet, ut coha-
bitet cum peccati periculo, sed liberè alium assumere potest. Nec
argumenti Conani quicquam faciunt hanc in rem, illa enim satis
superque refutantur à *Beza in polygamia. p. gi. cum seq.* neque hæc
in parte impotentia quem excipit, nihil namque interest, sive id per
incuriam vel debilitatem hominis causetur. Uxor enim semper &
jure merito officii sui observans est quod vult, ut accipiat, acce-
ptumque tueatur, *l. quæritur 14. §. 1. ff. de Edilit. Edict.*

XVIII.

Rescè talis cum Oweno dicit:

Hanc ego mi uxorem duxi, tulit alter amorem.

Omniumque quos sol videt, est miserimus. Nam hostes non
hostes domum intrare videt (licet non semper ex proposito,
tamen sæpè ex accidenti) suo sanguine partis rebus alit, & se vivo
in jus succedi pati cogitur, magnæ tamen impotentix conficius ma-
nu percutit, pectus animitus anhelat, nec tamen audent dicere, uxor
quid facis? Est tanquam mancipium & servus, res domesticas sub-
ire cogitur, auffwaschen / der Kinder warten / Bier und Wein
holen / denselbigen einschenken / Canymedem agere &c. ut testatur
Sylv. Epist. in descript. Vien. interdum etiam peregrè emittitur,
ut debitoribus diem dicat, & Schuld einfordern / interea illæ deli-
tescunt domi, amatoribusque diem dicunt, lassen sich den Rock in
die Gassen strecken / und die Paradies-Äpfel von naschenden
Bienen

Bienen schern / daß sie nicht erstieren / wohl betässen / talem uxo-
rem habens miserandam illam collectam sæpius cantat. *A tali uxo-
re libera me Domine. item; Cupio dissolvi.*

XIX.

Hæc luo inficiatus, quando status sui mentionem audit Cor-
nelius mirabilia in suo cerebello facit, siehet so süß als ein Essigs
Krug / und so freundlich wie ein erstochener Bock; so lieblich als
wann er ein Kind gestressen / sedet oculis in terram de fixis, tacitus
mussicans & adversam fortunam suam deplorans. *ex Job. cap. 3.
vers. 11. item cap. 16. vers. 18.* Horam nativitatæ inculat, nuptiarum-
que diem, & interea furor & dolor ita illum metamorphosizet, ut
putet esse parvos Diabolos, cor eorum palpitare in ventre, quasi
quis percuteret cum pugno, respondere præ angustia nihil possunt,
& tanto magis, quia ipsos quotidie hujusmodi erepicordia pati o-
portet, & tanquam pilulas amarissimas absorbere, clamant intra
seipsum: & tempora, & mores, & Sancta Maria, & sancti & Sanctæ
de Paradiso, liberate me ab istis tribulationibus, & terra, & infernus
aperite vos, & inglutite vivos illos Diabolos, qui me tam incessan-
ter assigunt, in conviviis deunt, & Domine, sine hoc convivium
abire in festinatione & sine ulteriore vexatione, imo talia symposia
magis fugiunt, quam Diabolus (ut dicitur) crucem, aquam lu-
stralem & virtualem annosam, pro forma tamen hilares se præbent,
nequè ullo modo tristes videri volunt.

XX.

In Lusitania herbam quandam, Dutroam, nomine, habent,
quam marito inscio propinant, illoque præsentē & apertis oculis
spectante, verum satuo risu in mentis ab alienationem coniecto
communi proverbio, horrenda illa cornua instruant, nec is è so-
mno excitatus cuiusquæ rem insititur, verum sopore levi se corre-
ptum fuisse existimat. Est autem Dutroæ usus multis in locis
prohibitus sit, sit tamen, ut ipsimet etiam ediculis qui cavent ab u-
xoribus decepti eandem bibant plurimum. *Panciroi. de nov. re-
pensor. l. 2. c. 1.*

XXI.

XXI.

Quanta igitur sit mulierum in ludificandis maritis vafrities, ex hoc solo liquet, quod possint visibiliter defraudare maritos, & ipsis præsentibus cum alio HANREIZARE. Romana illa Imperatrix, quæ aulicū quendam amabat, quod cum Imperator relicto, fraudis plena, ut plerumque sunt, astu maritum decepit, seque salvavit, amatori suo id consilium dāns, ut si re & ipsam, morti furorū Imperatoris eripere vellent, stulti habitu indutus in publica via ipsam oscularetur & amplexaretur, quod factum, tanquam à Stulto non fuit reputatum, illa HANREITATIS re, juramento se purgavit nullum alium præter Imperatorem & stultum illum ad oscula admisisse corporisque sui partem fecisse. Kornman. in Syb. Tryg. & Fr. in libr. qui in scribitur Schimpff und Ernst / quod quoniam nos corrigere nequimus aliis id remittimus, siquidem vigilantibus, non dormientibus sunt leges scriptæ. J.C. in l. Pupill. ff. Quæ in fraud.

XXII.

Si verò HANREITAS apud uxores ita inveteravit, ut extirpari nequeat, Deo quem sufficientem HANREITAS ultorem habet, l. 2. C. de Reb. cred. Deut. 22. v. 23. & bonis viris rem commendat, sinatque HANREIZARE quantum velit, cogitet, se non solum huic morbo obnoxium, sed illum per universum orbem terrarum quam plurimos commaculasse. Videas tamen ne erga amicum uxoris ingrato nomine noteris, sed simile fac & luctum luto purga, vicariū uxorem vel sororem comprime, parati referens. Excitatur namque similibus ad similia, & vim vi repellere omnes legens omniaque jura permittant. l. sed & parvus ancilla. Quod metu causa. l. q. l. scient. Ad L. Aquil. l. liber homo ff. eod. l. 5. ff. de just. & jur. non repercutiendi, sed ulciscendi gratia. l. 4. §. ad L. Aquil. & quidem similibus armis, ut hic fit. d. l. 5. ad Leg. Aquil. & l. 3. §. cum igitur.

XXIII.

XXIII.

Huc etiam ut videretur, respexit Scriptura Genes. 3. qui sanguinem humanam fundit, hujus sanguis quoque funderetur, & Ovid. l. 3. de Art. amant, sic inquit.

Judice me, fraus est concessa repellere fraude.

Armæque in Hancos sumere jura sinant.

Nam cum dānum tuum tibi reficere liceat. l. 6. ff. de R. J. eodem jure, quod in te statuer, in illum utere. l. 1. §. 3. ff. quod quis. Et notum est, quod per quæ quis peccat, per eadem punire debeat, frangentiq. fidem fides rursus frangi. l. cum proponas C. de Transact. Præsumitur enim vicarium tuum raro cum propria uxore concumbere, quæ si mariti nequitiam, tuam mercedem percipiet, libenter te admittet, studebit enim reddere pares vices, ut testatur Nevizan, lib. 4. num. 79: & quod communis proverbio dicitur: Wann ihr Mann zerbricht Hassen wir verschmeißt Ehe. Döpfle / & non immerito, conditionem enim viri sui sequi tenetur, naturaque mulierum ad vindictam est admodum proclivis, & sic paria delicta mutua compensatione tolluntur. l. 39. §. ubi Bartol. ff. solut. matr. c. 6. fin. X. de Adult. l. 39. ff. de dol. mal. l. 37. §. fin. de contrab. Empt.

XXIV.

Huc etiam pertinent egregij Neviz, versus ad hanc nostram materiam accommodati, quibus etiam ut ingrati tudinis notam, offugiamus serio mandat.

Hæc tibi cum primum tunc tradita novaveris arma,

Qui tibi præstiteris cornua, redde citò.

Ingrati nomen fugias si reddere possis,

Es si non poteris reddere, redde cupo.

C.

XXV.

Tales casus cum Italia (teste eod. Neviz, *Sylv. Naps. l. 4. m. 53.*) horum hominum veracissima saepe veniant, tamen narrare super-
sedeo. Videatur saltem Johanni. Boccac. in Cento novell. part. 2.
in der achten Tagereis/ Historia 8. fol. 100. ubi amicus amici con-
jugem supra citam, in qua alter jacuit, compressit, communem,
fortassis regulam observans, quod quisque juris alij in se concessit,
ab aliis vicissim postulabit, *per tot. tit. ff. Quod quisque jur. &c.*
Pendite nunc, quid cordis ipsi misero fuerit, cum talem tumultum
audivit, putavit forsan coelum corrumpere, stellasque cadere,
vel Jovem cum Junone rixas movere. Nam si verum fateamur, ubi
audiuntur HANREITATES plures quam in Italia? Ubi visuntur
Cornuti plures, quam Venetijs, ibi enim Mercatores ultra anni so-
lisque vias peregrè profecti, inferiorem corporis partem, instru-
mento quodam ex ferro & chalybe confecto & gossypio artificio-
se reffecto circumdant & obsecratam relinqunt, sed quam vanum
hoc sit palam est:

Mus miser est, antro qui saltem claudatur uno.

Sie wissen mehr Löcher als eins/ invitam namque mulierem cu-
stodire, aequè difficile est, quam in ferventi sole publicum, gregem
observasse, *Sylv. in lib. de Amore Eur. & Lucret. & licet eas custo-
diretis non secus ac Pater Aeneas suam Danaem:*

- - - quam Turris Abenae.

Robusta quoque fores, & vigilum canum.

Excubia muniebant. Horat. lib. 2. Od. 16.

Imò, Wenn ihr Sie an die Seite hängen wie eine Fuh-
manns-Tasch/ consilium tamen invenient, quo vos eludent: Cer-
tius namque est si nullis repagulis clauderentur, fortassis fidelio-
res essent, sed si argum apponas, aut Atlantem custodem con-
struas, erumpent tamen & evadent. Maneat potius quilibet do-
mi, ne longè ipsius expectationis pertaxa, uti Clytemnestra cum-

servis,

servis, qui tenentur operas Domini prestare, se commisceat, denn
wenn ihnen das Fleisch hebt an zu jucken/ nehmen sie was da ist/
& secundum Bersmannum:

Non herbis hoc fit rigidus quas educat hortus

Carne opus est illas si saturare velis.

Hinc etiam Dianira anxie conqueritur, quod ob crebram ma-
riti absentiam ea voluptate destituatur, quā aliae mulieres solerent
oblectari, quā ratione & viduam se nominat:

Vir mihi semper abest, & conjuge notior hospes

Monstraque terribiles persequiturque seras

Ipsa domo viduā votis operosa pudicit

Torqueor, infesto ne vir ab hoste cadat.

Videatur hic ulterius Neviz, lib. 4. num. 88. & quo sapius
mariti proficiscuntur eò sapius uxores eorum obliviscuntur, teste
Salm in libid. de marit. fid.

Quantum oculis, animo tam procul ibit amor.

Hoc secuta Helena Menelai uxor, quæ dum maritus abest,

prorsus ne sola jaceret,

Hospitius est tepido nocte recepta sinu.

Non omnes sunt ut Folv. Torquati uxor quæ dum maritus,
in expeditione Asiaticā annos undecim abuisset, à nemine un-
quam visa fuit, sed solitaria & inclusa vixit, neque marem ostendi-
majorem domum suam ingredi passa est, imò toto illo tempore
nec vir, nec femina faciem illius detestam vidit, filios adhuc
impuberes extra domum ad avos amandabat, ne filiorum flurand-
orum prætextu. (Quæ salutatio hoc nostro tempore solet esse
valde frequens) alii domum suam valde ingrederentur juvenes.
Guer. Horat. Princip. lib. 2. c. 22. Sed hodiè uxores Pieum quibus
salubre videtur cum Clericis Hancreizare, istè ihnen so gut als ein
Elystier oder Fundanell. Similis enim simile procurat & fortes
creantur fortibus & bonis, Hor. l. 4. Od. 4. Circa vespertam passim ad
sen-

fenestram stant, & eo pervenit, ut non solum prospiciendi, sed & garrandi & confabulandi gratia fenestram pulvinis insternant & quando amalos suos studiosos, qui eo modo censentur, eis velle benedicere. *Gloss. in cap. abis. 11. quasi. 3. per c. scripturis. Dist. 96.* præterea vident, altâ voce clamant: Wo hinaus Herr Jacobus, daß ihr nicht einmahl zu mir kommt, wie ist der Herr so gar stels worden / daß er seine Leute nicht mehr kennen will / mein Mann ist nach Frankreich verreist, kommt in vierzehn Tagen noch nicht wieder, kommt heim die Nacht zu mir und helff mir die Lade zu machen. Et quis quæso & hodie ab uxore sua obtineret, ut totis undecim annis fores non operiret, cum res ipsa loquatur, si maritus unum diem fores claudi jubeat, totum illum diem uxoris clamoribus ædes fremituque reboare. Quod si vir precario auctoritatem suam aliquatenus defendere canatur, ibi ila stat in acie, symbolumque cedo nulli: Wann der Mann sein Mund aufthut wie ein Postamt / so hört das Weib ihren Pels auff, und läßt die saule Wehe ihr Geschütz weiltlich drummen, da fliegen die Criminal-Kugeln, daß er imminet, & Krutzenor à es kommen à criminibus ad crines. Der Mann berufft si ad legem & testimonia, sie aber ad temporis præscriptionem, dominii usurpationem & exempla secundum Olor. in tr. Mal. Mül. fol. 54. Imo interdum evenit, daß sie ihre Männer wohl abschlagen / & instar equitis ipsis inequitant.

XXVI.

Mirum igitur non est, eam consuetudinem ad posteros descendit esse propagatam. Exempla nobis nec in sacris desunt. Absalom enim proprium parentem. 2. Samuel. cap. 16. & Ruben Genes. Cap. 35. it. cap. 49. Idem patrem Hancizavit. Et Historici profani restantur majores nostros impune in casis & exiguis stramineis ædibus artem hanc exercuisse. Nam secundum Juvenal.

*Antiquum & vetus est alienum posthume leBum
Concuere, atque sacri genium contemnere fudri.*

Omne

*Cum aliud crimen mox ferrea protulit atas,
Viderunt primos argentea secula mæchos.*

Et licet apud multas Gentes gravis poena constituta esset Harisicis, tamen Germanos ullam poenam illis constituisse nullibi invenio. Apud Egyptios illis vitilia exsecabantur, alibi naribus amputabantur. *Diodor. Sicul. lib. 2. Bibl. cap. 3. Martial. lib. 3. Epigram.* Apud alios pilorum evulsione puniebantur, poena quidem ridiculosa, sed tamen ignominiosa, quæ *παραγλαυος* dicebatur. *Aristoph. in Nubib.* Videatur de aliarum gentium poena. *Tholof. in Syntagmat. Jur. lib. 36. cap. 6.*

XXVII.

Hanc tabem Galliam etiam invalisse audio, Scotiam itidem, & penitus totos divisos orbe Britannos, & inde

Manse apud Scotos indeclinabile Cornu.

XXVIII.

Apud Lithvanos, patrio more mulieres unum pluresvè pro facultate mariti concubinos nutrire consueverunt, qui negligente marito onera matrimonii subirent. *Æneas Sylv. lib. 4. de diff. & fact. Alph. c. 8. id. Sylv. tr. de Europ. stat. Sub Frid. 3. cap. 20.* & tales Coadjutores nominarunt Ehehelfer, ut asserit *Münster. lib. 4. Cosmograph.* In Bohemia id etiam fieri audio, & idem scribit de Venetis foeminis *Nic. Bellus. Rerum politicarum Tom. 3. fol. 596.* Quod Peregrinis valde delectentur, eorumque amorem, officiis aut pretio immenso sibi studiosè conciliant.

XXIX.

Queritur hic, num quis dona pro Harreitate assumere possit? Ex responsione Antonini Imp. qui etiam hac de quaestione quid statueret, consultus, rescriptit, & nos decidimus *ἀπὸ τῆς αἰτίας, ὅτι τὸ πᾶν τὸ ἐν τῇ ἀνθρώπινῃ φύσει, ἵδ est, neque omnia, neque quovis tempore, neque ab omnibus. l. solent. 6. de Offic. Proconsul. Poli. in Miscell. cap. 95.* Sed inhumanum est a nemine accipere, passim vilissimum, omnia avarissimum.

XXX.

XXX

Tamen ut aliis placet, illi sunt laude digni, qui à privatis & pauperibus nihil, sed à magnis oblata, gratà mente accipiunt, & licet vice miraculi sit mulier cum donat. *Bald. in f. l. Si à sponso. 16. C. de Donat. ant. Nupt. Tiber. Dec. Resp. 37. n. 7. vol. 3. Phil. Math. ad l. de Reg. Jur. Accursius in l. Negentius. de Negot. gestor.* Hac tamen in parte admodum large sunt. Sed non ita pridem, magni nominis Politicus, hac de quæstione quid sentiret in Comitibus HANRIPOLENSIBUS interrogatus, respondit: distinguendo inter ea munera, quæ in laboris compensationem, & inter ea, quæ honoris & benevolentie causa dantur, illa quidem non adeo improbat, quia infelix, *Guev. teste*, qui laboris non expectat præmium, & quilibet operarius sua mercede dignus est, honestius, honestius tamen esse dicebat, ejusmodi munera, alto animo spernere, præsertim cum actus hic videatur esse commodatum, quando originem trahit ex amicitia & officio, tum contrarium est commodatum & officio merces, gratuitum enim debet esse commodatum. *S. 2. Inst. quib. mod. re contrah. obligat.* tamen quicquid sit, munera honoraria omnino assumenda putabat, multa siquidem honestè accipiuntur, quæ in honestè petuntur dicit *J. Crus. l. i. s. proinde. ff. de Extraord. cognit.*

XXXI

Diximus Th. superiori à magnis oblata gratà mente accipi debere: Póterit hic queri, an etiam magnates, qui sunt Dii Terræstres, hoc infecto & pudendo morbi genere afficiantur? Neminem adeo hospitem in historia esse credo, qui hæc ignoret. Habebat Vulcanus suam Venerem, quæ etiam extra oleas & vineas vagari solebat, Fridericus Barbarossa Adelheidam, Eliam Marchionis de Volzburg uxorem suam in foro Constantinensi repudiavit. *Otonis de S. Blasio appendix. Andreæ. Regi Neapolitano erat Johanna, quæ maritum Iudo Veneris imparem, strangulari fecit, quemlibet robustum & cum naso longum ex eo penem augurans ad*

se

se accersibat. Antonio fuit Cleopatra, quæ sumpto cucullo in lupanari prostribulo 106. virorum concubitus pertulit, in tantum enim, ut professà est, in tentigine rigide vulvæ erat accensa, quod à lupanari quidem sed non satiata recessit, testante ipso Antonio in *Epistol. ad Q. Soran. de incest. libid. Cleopatr. Reg. Imperatori Claudio erat Messalina*, cujus virtutes *Tacit. lib. 11. & lin. lib. 10. c. 62. Serton. in vit. Claudii refert.* Hæc Lyciæ Scorii nomen mentita, lupanar ingressa, & ex congressu 25. virorum palmam sibi vendicabat, & secundum Póetam:

Lassata viris nondum satiata recessit.

Pompejus habebat Martiam, Agamemnon Clytemnestram, Cæsar Pompejam, Otto 3. Imperat. Mariam Aragoniam, appendit Aurel. Vict. Sigismund. Imperat. Barbaram Ciliam, illa cum superos & inferos esse negaret, interitumque vitæ & corporis statueret, vitam omnem censuit inanem, quæ non coitu, luxu, libidine contineretur, quapropter ultra viros in suum complexum, invitabat. *Lehm. in Chronic. Spir. Bon. fin. rer. Ungar. lib. 7. Syl. in Pararel. Alph. lib. 3. c. 5. Cassin. in Sigism. rectè tamen ut prudentes censent, artem arte delusit, nam Münster. in Cosmograph. resp. Coll. der Kaiser eben in dem Spital starrer geworden seyn.* Antonio Pio Principi laudabili erat Faustina, portentosa libidinis mulier, quæ ut *Suid. & Guev. volunt*, etiam maritum vario modo fallebat, hæc gladiatorem quendam adeo impensè amabat, ut ad sedandam scæminæ libidinem Chalcæ Gladiatorem interficerent, eique ejus sanguinem bibendum propinarent. *Kornm. in mont. Vener. cap. 91. ubi & ipsius monumentum, quod Faustina amatorem fecit, recensetur.*

XXXII

Ut illi, qui viduas ducant, matrimonia habent plena litium, jurgiorum & discordiarum, ita etiam senî juvenesque ducere, nequaquam convenit, quam misera enim senum maritorum vita & conditio sit, ex gravissimis authoribus liquet *Juvenale anim-*

Corius

Coitus jam longa oblivio, vel si
Coneris, jacet exiguus cum ramice nervus.
Et quamvis tota palpetur nocte, jacebit.
Et quam turpe sit senibus amare, Ovidius asserit.
Turpe senex miles, turpe senilis amor.

Nihil namque faciunt, præterquam dormiunt, jacent in lecto
sicut pigri Epimenides, sternunt usque ad medium diem, & quan-
do uxores illos digito titillant, ut debitum reddant, & idem per-
idem solvant, sine me dormire, ajunt: quid vis? quæ hæc stultitia?
Betet ein Vater Unser davor, ist wohl so gut. Illa vero in-
stat minus & precibus, ja ja, inquit, könnt ihr dann nicht? Schäm-
et euch viel Wort süßen den Sack nicht! es muß Fleisch da-
seyn, das Ding frisset kein Heu/ läßt sich mit Worten nicht ab-
spelsen/ wohl ihr nicht! so muß es ein ande thun/ cunnus caret
auribus, &c.

XXXIII.

Et hoc Romani bene sciebant conjugia senibus adimendo,
quod testatur l. 27. C. de Nupt. Ex qua senibus ejusmodi, qui
jam alterum pedem in cymba Charontis habent. L. Pap. & Jul.
Matrimonium ob metum HANREITATIS interdictum olim fu-
isse apparet. Vos enim senes, qui jamjam de ponte estis deicien-
di, vel Ceorum & Sardorum more alias interficiendi. *Ælian. lib. 3.
c. 26. it. lib. 4. cap. 1.* ut bello ob senectutem estis in idonei, ita ad
Veneris septum atque palæstram minus apti. Nam asseverante
Virgil. lib. 3. Georg.

*Frigidum in Venerem senior, frustra, laborem,
Ingratum erabit, & si quando ad prælia ventum est,
Ut quondam in stipula magnis sine viribus ignis,
In cassum furit.*

Admoneo vos itaque, amicus amicis, credite mihi Veneris Sacerdoti
ferè emerito, si famæ vestre consultum vultis, neq; canos vestros
cum ignominia deducere ad sepulchrum, cavete vobis à juvenculis,
suum illis non satis sit devoibus & carnibus, cornibus rem ulci-
scun-

scuntur, & adibunt alium, qui formabit duos claves in una calida,
ut loquitur *Barbat. in cap. prudent. de offic. de legib. N. 19.* Cumque
etiam civiliter quasi mortui, parum valituri estis in illo Veneris
Campo, propter vestram, quæ in vobis dominatur, nimiam siccita-
tem & frigiditatem, nec ut decet fundum uxorum colere & arare
potestis. Und ob der Geist willig wäre / ist doch das Fleisch
schwach / zu dem sind sie auch so unbescheiden / ut item contra
bonam fidem his exigant. l. 5. ff. de Reg. Jur. auch wider euren
Willen.

*Infelix, cui torpet hebes, illa puella
Quo pariter debent, famina virque frui.*

Dormite igitur soli, non potestis amplius prædicare textum
in i. foramen s. doce Ancillam. ff. de ventr. inspic.

Ponite vos gladios hebetes, pugnetur acutis.

Licet enim quandoque bonus vir faciat quasi vellet, non ta-
men hoc sufficit, multò minus contenta erit, illo cujusdam Sen-
cionis facto, de quo Poëta.

*Uxoris cubito cubitum conjungit Alanus
Et solet hunc dulcem dicere concubitus.
Namque satisferi recupit illa sibi.*

Mandate potius Achilli vestro emortuo, ut intra pelliculam
& stationem suam se contineat, quæratque primum ex Horatio:

*Quid ferre recusent
Quid valeant humeri*

Dicite cum eodem: l. 3. Od. 26.

*Vixi puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria,
Nunc arma defunctumque bello
Dactylon hic paries habebit.*

Nolite sperare osculis illas fore contentas, dicunt, küssen sep-
nur ein abwischen.

*Cum facie abluta tolluntur & oscula spuro
Non curant excusationes vestras & rhythum.*

Ob ich gleich bin ein alter Mann /
So kom mir doch zu Zeiten an.

Imò etiam leges civiles permittunt uxori, si vir debitum non reddat, ad alios se convertere. *C. seu abstinet. 27. quæst. 2.* Qui enim occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. *l. qui occidet. §. in hac ad L. Aquil.* Melius itaque est in tempore occurrere, quam post vulneratam causam remedium querere. *l. ult. ff. de curat. furios.* quod si mihi non ereditis, vestra fortune ipsi fabri extiteritis, & sibi quilibet id imputabit; non attendite Ciceronis illud: quod juvenulæ senectutem alant, adolescentiam oblectent, secundas res ornent in adversis solatium præbeant; domi delectent, non impediunt foris, pernoscunt nobiscum; sed potius *Ænev. in Horol. Pr. l. 2. cap. 11.* Qui, inquit, neque ad titillationem earum uxoris esse fidendum, neque de juvenibus bene sperandum. Cicero fortasse hoc non intelligebat, nam cum pruritu Venereo laborabat, Corneliam (quæ ipsi Cornelium adimebat) Metelli Scipionis filiam ducebat, ob quam tamen omnibus fabula exitit.

XXXIV.

Occurrit hic, quo nomine sit indigitanda uxor, quæ à marito impotente sic exagitur, Dd. variant; Nos illam vocamus uno verbo uxorem vacantem: Nam ut Ecclesia vacare dicitur & sine Episcopo esse, quæ inutilem & inidoneum habet, *cap. 2. §. sed neque istud de Transl. Episc. Gloss. lib. in verb. inutilem Jas. in l. final. n. 3. ff. de offic. ejus cui mandat. juris*: Sic de virum nullam, & vacare dicitur uxor, quæ inutilem habet. *Gloss. in l. final. in verbo orbitatis. Cod. ad L. Fab. de plag. Ale. in l. malum §. viduam. ff. de V. S. Covarr. pract. quæst. 7. l. 5. ff. ad L. Jul. de vi public.*

XXXV.

Fideliter etiam omnes patriotas senes admoneo, ut sibi diligenter caveant ab illis, quos vulgus vocat studiosos sive Studenten; adeo enim rapax est hoc genus hominum, & ita vestra salus infidiatur, ut fidem omnino exsuperet circumvenit vos ut rugientes Leo-

Leones, occasionemque quarunt, quæ vestras mulieres impone possint HANREIZARE, illis nihil resistit, tam humaniter, tam amice se gerunt, ut putares esse parvos angelos, cum revera sint meri Diaboli, in pellibus ovinis ad vos veniunt, intrinsecus verò sunt lupi rapaces, sic zerbrechen den Haken / und lassen mich die Echerben auslecken / Sept ad templa non quidem orandi gratia veniunt, sed ut uxores vestras, quæ in uno tertio cum illis conveniunt, spectent & videant, nutibusque vel gestulationibus amorem suum illis patefaciant. Et sic caveæ illas includeretis ut Tamerlanus Rex Scytharum Bajacerem Regem Turcarum. *Münst. Cosmog. lib. 4. Leonclav. lib. 9. & 7.* Vix ab harum harpiarum, incursum essent securæ. Quilibet itaque senex pix aureum hunc versum in frontispicium domus suæ scribat:

Wer sein Haus will halten keusch und rein/
Laß keine Studenten und Tauben ein.

Didicerunt enim ex Terentio Studiosi, quod non sit vitium, adolescentem scortari; Et ex Euripide, quod inimicus sit mulieri senex vir, cumque auctoritatem Dd. habeant, eò minus se peccare putant, libentiusque id faciunt. Quando ex accidenti videtis illos, domum vestram introeuntes, scitote, quod non orent, Pater noster. *Bald. in l. nat. ff. de probat.* Nam Veneri Studiosos esse deditis ex eo patet, etiamsi in domum conductam meretricem ducant, non tamen possint inde expelli, cum locator prius considerare debuisset, quod Studiosus non viveret castus, *Bald. in l. adem. C. locat. Alber. in l. non aliter ff. de usu & habit. Perr. Rebuff. in comment. ad aurb. habit. C. ne filius pro patr. & de privileg. universit. priv. 1. & 2.* Mihi si tale quid ab uxore ejusdam Picis obvenerit, ambabus ulnis acceptarem, etiam præ zelotypia, quæ est teste Aristotele senum propria malorum suorum refrigerium, mortem nempe provocando sibi ipsi precaretur, cuius rei exempla non desunt.

XXXVI.

Quod si videtis sinistra famæ mulieres domos vestras intrantes so gebenset/ daß das Ende nahe sey / & quod de vestro coram jam

jam ludatur, solent enim esse juvenum Mercurij, Possiboten/Vossillon/ vestræ famæ insidiatrices, & quantum possunt alias reddere sibi similes sat agunt: Interdum etiam, nisi mentitur Ampli, Laudisman. quod tamen de tali viro non dictum volo, incitantur à propriis sororibus & ancillis ad exercendam erga bonos maritos infidelitatem. *in consil. de discend. Exor. ling. fol. 440.* Expellite itaque illas, vobisque & uxoribus vestris consulite, ne postea cum Euripide dicere cogantur: *Malarum faminarum introitus me perdidit, quæ mihi loquentes hoc blande pervaserunt sermones.*

XXXVII.

Abstrahite etiam uxores ab illis hominibus, qui in verbis spurci, die gerne schandieren / oder die mit den Säuhen zu Marck gehen. Corruptunt enim vestras conjuges, lasciviam & HANRELATAM causantur, unde & Romulus legibus cavet, ut quicumque in præsentia mulierum usus fuisset sermone lascivo, non secus ac homicida puniretur, & etiamnum de jure nostro. *l. 15. §. 16. 17. 18. ff. de injuriis. §. injuria. i. infir. de injur. Franc. de platea. in tr. restit. edicto injuriarum tenetur, qui frequenter appellat & affectatur, coram femina utitur turpibus verbis, vel adducit comitem, vel proponit aut cantat aliquid, quod ejus pudorem lædat, quales sunt canticones sequentes: Een alt Dieff by dem Hyer sat verborgen; Item Marschelten/Marschelten/Dartoebeen Brant roien/te. Lirum, Lirum Pfefferkorn / die te. spielt auff dem Zagerhorn / der Danschwengel auf der Drummel / die Bräutke herumb/ & id generis alie infinitæ.*

XXXVIII.

Spurcitiam verborum & lascivos sermones sequitur pictura, quid illa efficere possit, Terentianus ille Cherea satis innuit. *Terent. in Eunuch. Act. 3. Scen. 5. Et Propert. lib. 2. Eleg. HANRELATIS* originem obscenis picturis attribuit, quandoquidem has intuentes in libidinis cogitationes ruant.

Quæ

*Quæ manus obscenus desinxit prima tabellas
Et posuit casta turpia visa domo.
Illa puellarum ingenuos corrumpit ocellos,
Nequitiaque sua noluit esse rudes.*

Et ab Eliano refertur de Juvene quodam Atheniensi, qui ob adamatum fortunæ effigiem, quam tamen emere prohibebatur, expiravit. Hinc merito Aristoteles publicani poenam statuit pictoribus, qui talia proponunt, quibus libido inflammatur, & HANREITAS propagatur. vide ulterius Salm, de fid. Marit.

XXXIX.

Convivia & spectacula publica, qualia sunt Abend & Danks/ Hofzeiten/ Comedien, &c. quodammodo Hanreitatem dilatare solent, *arg. l. 2. C. de Repud.* Hoc cum suo dedecore expertus Imperat. Aurelius, cujus uxor Faustina invito marito spectaculis quotidie intererat, teste *Guev. Horolog. Princ.* hanc ne Imperat. offenderet, amalos ipsius ad summa officia promovit; Benignior certe P. Sempronio Sopho, qui uxorem, quod ludis interfuisset, repudiavit. *Valer. Maxim. lib. 6. cap. 3.* & idem de Q. Antistio scribit, quod uxorem cum libertino saltem colloquenter in publico repudiaverit. Maluit videlicet vir severus initis suspicionum subvenire, quam perfectum scelus vindicare. Et huc respexit Ovidius Veneris ille Triumvir:

*- - Ludi quoque semina præbent
Nequitia.*

Sublatis namque spectaculis choreæ incipiunt. Da muß der puckelichte Harppfen Peter auff seyn. Hic cum illis loqui licet libere, palpitare, oscula, basia, & svavia figere, mordicus detrahis caligis & nudato capite delambere, hic divaricatis tibis artificiosis bibitur Urtscherben/ Bier / ex bona charitate in fraternitatem & sororitatem. Hic incertatum esse solemus manuum; hier giebt's blinde Griss / interdum etiam ein süchtigen Chren/Griss / eaquo sursum versus in omnes angulos inlerere & innittere in more habemus & frequenter tanquam oves erramus, præsertim si lumina

D 3

inter-

intercedant ad latebras, ubi liberiuscula omnia sine periculo peragi possant, confugiunt, ubi, ut *Virgilius lib. 1. Aeneid.*

Cythera erinus Jopas

Personat, humana docuit quae maximus Adam.

Quod si non saltatur, vel bibit, etiam praesente marito sicca & inani tussiculâ Ehum, Ehum, oculorum nictu, scalpuratione pedum, compressione & tactu manuum. quae solet esse fallax. *Dodus contra Strigas Char. 26. Nevix. l. 4. n. 76.* Propinatione poculi furtiva oculorum luxuriantium mollitie, vel aliis indiciis effectum suum declarant (videatur hic *Eleg. 4. Amor. lib. 1.* ad quam omnes amando utpote hîc temporibus apprimè utilem & necessariam) interdum maritus ab Amatore inebriatur ita, ut neque oculus, neque pes suo officio fungi possit, domum deducitur, quem uxor, ne forsân cadat, comitari vult, attamen precibus emollita manet, benedictionemque expectat, quae si commodè ob praesentiam aliorum impertiri non potest, ad edes lorricum & netricum (bey denen ge meiniglich auf gläsernen Stelzen gehet) se conferunt, ubi actio de communi dividendo intenditur, per quam corporaliter sit reum divisio *l. 2. b. 1.* cui adhæret actio de in rem verso.

XL.

Non nunquam tubicinibus praeventibus, uxor ab amatore domum ducitur, vix crapulam concoxit, surgit de lecto maritus & uxorem excipit, affert bellaria, poma, pyra, nuces.

Cassanea molles & pressi copia lactis.

Ficus, mala punica, persica, cerasa, saccarum panem S. Marci, confectum, seu utile vocat, defectum Mangelstern (quae tantum differunt ut causa & effectus) omnis generis; Caleum & si illibenter uxor videat, quia

Abbreuiat socium, quem diligit illa.

Tamen ne amorem suum prodat, clauculum ipsius esum ipsi desuadet, vel etiam apertè, quod nimium officiat valetudini, propter difficilem concoctionem seu zu Nacht ungesund. Euge bo-
ne

no Cornute, ita sunt excipiendi hospites, ita tui rivalet, affer vinum, infunde, salta, & talem te gere, qualem te volunt. Scriptum est enim HANREL estote subditi amicis uxorum vestrarum & nolite murmurare contra eos, quia modici temporis afflictio trans-ferre vos in diuturnam requiem, & cum bona gratia bellaria vestra promitte, nam hilarem datorem diligit Deus.

XLI.

Tandem cum tempus discedendi videtur, hospes hospitem ad posticum comitatur, ut maneat, rogat, satis adhuc superesse tempo-ri: ille se excusat, alio tempore se reverfurum ait. Hoc facto illius domus arctius obsidetur quam olim Carthago à Scipionibus, tum circumambulant rivalet, unius ejusdemque rei consortes, fenestras inspeclant, parietes transcendunt, ad fores excubant, per transfennas sollicitant, regulas deiciunt (*teste Cornel. Agrippin. de Vanis. Secent.*) angulos obsident, dicteria scribunt, machin Bulen-Lieder / ejus- modi sunt: Grüß euch Gott meine schöne Tochter wie gar wohl gefallet ihr mie &c. Item Es ist ein elend Sach umb ein verdächtigt Weib / &c. Citharas pulsant, Heckerling und Haber- Stroh &c. cautionem gratiani, & alias innumeras alturias excogitant, quae omnia in pulchritudinem tuæ uxoris tanquam scopum diriguntur, ad tui verò redundant opprobrium & dedecus. Quod si parum Majestatem tueri conatur maritus, sâhet sie auff als ein Fuch im Bad / quam me putas, ego credo te me meretricem esse existimare, amicis & cognitis meis illa dicam, si aliquid in animo haberem, te reverâ spectatorem non opponerem, &c. Quid verò ille, se ipsum & horam nativitatit inculcat, hospiti nuper suo & uxori omnia dira precatur, interim tamen nutritivum in pera, serpentem in gremio, & ignem in sinu, ut ait *Nepis.*

XLII.

Quæritur hic non abs re, an possit repudiare uxorem maritus, si forsân amatorem cum ea ludentem invenit? quem lulum *Lom- bardi*

herda lib. 2. tit. 54. l. si quis a modo. Interpretatur manuum in-
sinum immisionem (Handschub machen nostrates vocant) aut ad
pectus ejus, vel alium ad locum unde turpe esse possit. *referente*
glossin verb. luftrat. ubi etiam Hotoman. & Cujac. Somsbec. p. 12.
num. 2. 41. Moz. ex quib. caus. feud. amitt. n. 54. Etiam si se invicem
ofculantes videret, & in osculo exemplum turpis lusus ponunt.
Menoch. de arbit. judic. quest. lib. 2. cas. 267. & Borch. cap. 3. de
feud. num. 28. Rosenthal cap. 20. conclus. 54. In hoc errore etiam
versatur *Nevis. Sylv. Nupt. lib. 4. m. 78. & Thomas Cant.* Oscula
quintam viam ad amorem vocat. Nos verò illis contradicimus,
omnesque prædictos in totum refutamus; requiritur enim, ut in
ipso actu, & in rebus venereis, seu, ut Solon & Draco dixerunt,
Ex τῷ ἔργῳ deprehendantur, seu, ut Plautus ait, corpus corpori
incubarit. *Act. 4. Scen. 4. in Amphitr. vel ut Lucian. in Eun.* cum re-
periri habet membra in membris mulieris, *Ulpian. in ipsa turpitu-
dine, in l. quod ait Lex 29. ad L. Juliam de Adulter.* Verum apa-
gē illos cum rigido judicio, ablegentur ad Garamantas, Indos &
Æthiæ Fratres, quibus in ferendis carbonibus usui esse possunt.

XLIII.

Arceat quilibet bonus vir uxorem a lectione Amadisæ, Ovi-
dii de Arte amandi, Euripoli & Lucretiæ, Gartim societatis, Equitis
Ponti, Galmi Baptiste de campo fragoso, præsertim verò fugiente
Johannis Bocatii librum; quem cento novellarum inscripsit. He
enim magno interstitio cæteris post se relictis, æternum nomen sibi
comparavit; hoc enim lecto, & Theoriæ fundamentis feliciter ja-
ctis, quam felicissimè exercere praxin possunt: nihil aliud sunt,
quam callidissima Hænesticorum stratagemata & strophæ, & nulla
unquam femina fuit, quæ non ejusmodi lectionibus & historiis ad
furorē adacta fuerit; quia in illis miscetur utile dulci.

XLIV.

Evenit etiam interdum, ut viri & mulieres uno curru unaque
pavi vehantur, num id illæ pudicitix uxor sine detrimento vere-
cundix

eundem facere possit, etiam si marito, se nihil quod labem aut ma-
culam afferat vitæ honestæ, facere velle, promittat, non immeri-
tò quaeritur?

XLV.

A Politicis quibusdam affirmatur, exemplis forsitan viam mon-
strantibus, verum cum exempla exiguum viam probationis habeant,
esse Ramo lib. 1. Dialog. c. 32. nos id apertè negamus autoritate
Ulpiani apud Labæonem. *l. 15. §. Appell. ff. de injur.* ubi dicit, quod om-
nis generis hominibus terantur viæ, qui pretio, donis, illecebris-
que nec non vi HANREITATEM expetant. Sic Dina *Gen. 34.*
& Angla illa, de qua *Sylv. Epist. 15.* Peregrinatrices fructus uberri-
mè protulerunt, & Comicis frequenter peregrinationes sinistræ
sunt famæ: nam bene sciunt absente seculo saltare mures. Imò in
peregrinationibus adeo sunt applicabiles, subiectibiles, ut Theolo-
giæ Studiois pro Cathedra, quam conscendant, Juristis pro pul-
pito, cui corpus imponent, & Medicis pro vivæ Anatomix subje-
cto, ac denique nemini non infervant.

XLVI.

Promissionem, de qua *chef. 44.* quod attinet, servari ea non
potest, utpote quæ est de genere impossibilium, quorum obligatio
nulla. *l. impossibil. 125. ff. de Reg. jur.* Quod verò sit impossibile
non solum ex prædictis, verum etiam exinde liquet, quod in pere-
grinationibus pro solito non habetur, ut cum ventum est in diver-
sorium peregrinantes propter multitudinem hospitum & penuri-
am lectorem promiscuo concubitu uti de necessitate cogantur, &
quia verò necessitas lege caret. *l. 1. ff. de offic. procons.* quis aded
durus erit, ut hoc casu propter periculaj innumera non misceatur,
l. ult. C. qui potior. in pignor.

XLVII.

Potiores hæ sunt meo judicio causæ HANREITATEM pro-
generantes, quod si adhuc aliquas omisimus, eas in dissertationis
hujus secunda editione plenius proponemus. Habet quidem &
E recen-

recenset nonnullas alias causas Liber, qui inscribitur *Eandstorgers*
sed eas scientes prætermisimus.

XLVIII.

Mercatores forè timent extravagari, uxores, quando aliò abi-
ere legant, *Albert. Magn. de Minib. Mundi. Cornel. Agripp. de*
Occulta Philosph. lib. 1. c. 46. & librum, qui inscribitur Bellum
Veneris conjugate, ubi recensentur varia remedia utenda, ne uxor
eum alio coire possit.

XLIX.

Quam misera itaque & dolenda HANREJORUM condi-
tio, ex parte jam audivimus, tamen non ita pridem à Doctore,
quodam Gallo intellexi, multos eò processisse, ut cum talibus ho-
minibus fraternitatem & singularem amicitiam ineant, præten-
dentes, damna quæ quis sua culpa sentit, non videri sentire. *l. 103.*
de Reg. Jur. quod eum audiui, obtulpi, & vox faucibus hæsit,
existimans, in universo mundo nullos esse, qui horum amicitiam
ambiant, tamen ab eodem Doctore melius edoctus, animum recepi,
& iram, quam de his conceperam paulatim demisi. Quaritur
hic igitur; Num quis sine detrimento honoris amicitiam cum
Cornuto contrahere possit? Distinguitur hæc in parte cum Phi-
losopho in opere Nicomachico. *lib. 8. c. 3.* inter amicitiam utilem,
& amicitiam veram; Quod hanc posteriorem amicitia speciem at-
tinet, quia in ea requiritur amor intensissimis, qui inter plures
amatorem, uxorem & maritum simul esse non potest. *drif. Erb.*
9. cap. 8. Theoph. Gol. in comment. ad d. c. meritò in ea hoc negan-
dum putamus: Quod verò attinet amicitiam utilem, ex qua ama-
tor commodum & emolumentum sperat, & ei lucri quid à Cor-
nuto obvenit, rectè eum facere dicimus; non enim in fraternita-
tem, sed in spem lucri bibisse intelligitur, quia propter quod unum-
quodque tale est, id magis est tale, nec culpandus ob id con-
trahens talem amicitiam, quod velit exinde lucrum captare,
nam secundum naturam est, ut qui onus idem & commodum
sentiat. *l. 20. ff. de R. J.* & non ferendi, qui lucrum amplectun-
tur.

tur, onus autem ei annexum fugiant, ut just. loquit. *l. unic. C. de ca-*
duc. roll. ejusque personæ factum quis præstare tenetur ex qua lu-
crum capit. *l. 3. ff. de R. J.* Sed cavete vobis Charissimi Pices, lateat
anguis in herba, der cuere Weiber möcht in die Gersten stechen/
daß sie auff den Nicken fallen/ nescitis ex veterum Historicorum
scriptis, multos Cornutis ablanditos fuisse, non nisi ob uxorem, &
quando talia signa videtis, cogitate, quod vestro stomacho ma-
gnum imminet malum; nam qui plus solito vobis ablanditur,
aut vos jam decepit, aut mox decepturus est ait Gyazus. Etenim
non omnis qui dicit, Pax vobis, quasi columba audiendus est, sed
commune proverbium potius attendendum: Qui vult adulterare
uxorem, prius adulteret ipsius maritum.

L.

Quam magnum igitur sit onus, Cornutum fratrem habere,
Jcti & Politici passim testantur, à quibus infames judicantur, & in
bene constituta republica non tolerandi: Licet quidem jure natu-
ræ omnes æquales simus. *l. 3. de R. J.* tamen jure civili homo
homini præstat, nam bella sunt exorta, HANREIATES & espivi-
tates secutæ. *tit. 2. Instit.* eodemque jure propriè non potest homo
dici, sed impropriè & late sumptâ significatione, eodem modo, quo
Maniaci, Phrenetici & stulti homines dicuntur, æquiparatur servo,
nec habet personam standi in judicio. *l. 102. ff. de R. J.* & nulla est
cum ipsis actio, nec cadit in eum obligatio. *l. 22. ff. eod.* Jure Præto-
rio pro nullis habentur. *l. quod attinet de Reg. Jur. l. 1. de jur. delib.*
l. nullo. ad L. Corneliæ de fals. & in L. Aquil. pecudibus comparan-
tur, mortuisque similes sunt.

LI.

Magnus tamen Politicus rigidam eorum & inhumanam, qui
HANREJOS è Republica exturbare conantur, sententiam aver-
satus, hæc conditionibus eos tolerandos esse putat. I. Tanquam
speculum humanæ imbecillitatis & si fragilitatis. II. Ut neminem
inficiant. III. Ne ad publica officia, intellige dignitatem Senatori-

am vel Consularem admittantur. Patet enim, illis omnium dignitatum portas esse praelatas. *l. a. c. de Dignit.* IV. Ne ad officia militaria promoveantur, nam neque bellum fortè hoc genus hominum nec fide constans, nec Diis amicum est. V. Ut in publicis conviviis, ut Nuptiis sunt, & ut Brunswigæ & alibi Gûstbier infundant einpfenden. VI. Ne in cœmeteriis, vel aliis locis, ubi honesti sepeliri solent, sepeliantur; infamia enim eos semper comitatur. VII. Ut certo signo ab aliis discernantur: Inter est enim Reipublicæ tales homines novisse, ut malum suo tempore excindatur, ne latius vagetur, cum constet, unam ovem scabiosam totum posse inficere gregem.

LII.

At si Cornutus sit duræ & pertinacis cervicis, duriori quoque cuneo opus est, vique cogendus, aut in exilium mittendus, publica namque salus requirit & vult, poenas suum fortiri exitum. *l. sancimus. c. de pan. l. ita vulner. ff. ad L. Aquil.*

LIII.

Nolite igitur his amicis credere, nisi vultis decipi, nevd̄ existimate, talem amicitiam hisce temporibus primum esse inventam, siquidem ea Romæ superioribus seculis fuit frequens. *Ovidius. lib. 1. de arte amandi:*

*Cognatum fratremque cave, fidumque sodalem,
Præbet veros hac tibi turba metus.*

Videatur ulterius totus liber; ut & *Nevisanus Sylv. Nuptial. lib. 4. n. 36.* Uxores enim de mariti amicis tacite sibi gratulentur, & ne illis humanitate cedere videantur, corpus & animum propensissimum offerunt: Quod rectè praticavit Helena, quæ a marito in mandatis habebat, ut curæ sibi esset Troieus hospes, *Ovid. in Epist. Heroidum*, illa marito, ut decebat, morem gessit, & ne aliquid inermmitteret, prorsus cum illo abibat.

LIV.

Interdum, quando, nunc ita amicitia est incepta, marito absente

sente ne familiaritas intercedat, advocatur, ad bonorum collationem invitatur, corporis ut feminei custos constituitur, gebräuchlich sie zur Guardy und Leibes Nothdurfft. Etiam a maritis uxoris cura aliquando amico dem indatur, ut illam adeat, in absentia consoletur & erigat. Væ tamen homini, cui soli commissa est mulieris custodia, quia si ceciderit, quis est qui erigat illam. *C. in omnibus distinct. 81. C. illud. c. 7. q. 1.*

L V.

Quæritur hic non sine causa: An alterius uxori custodiendæ quis nocte dieque adesse cogatur? *Neg. id Novell. 134. c. 9.* Verum nos contrarium asserimus. Valde enim est periculosum solum dormire, præsertim sexui femineo, propter lemures, spectra nocturna, incubos, a quibus valde infestantur, qui timidum muliercularum animum facile consternare possunt. Ad hæc, ex nimia solitudine oritur Melancholia, quæ difficulter curari potest; & secundum nonnullos eam ut proprium corpus defendere tenetur: qui enim custodiendam accepit rem, sanè ejusmodi custodiam exactam præstare tenetur, nec sufficit tantam adhibuisse diligentiam, quantam suis rebus adhibere solitus. *§. 2. Inst. quib. mod. contr.* Bend etiam illud mariti sciunt, quod quilibet fideliter talem rem custodit, nec hac in parte conscientiam suam quis gravare vult, sed omnia quæ ad salvam conscientiam retinendam faciunt, facit.

L VI.

Multe feminae inveniuntur, quibus talis consuetudo innata est, ut ne unam noctem sole dormire possint, nec illud ullo modo evelli & eradicari potest, qui verò id fiat, nos later, siquidem non omnium rerum ratio reddi potest. *l. non omnium ff. de legib.* præter quod dicimus, talem consuetudinem iis esse alteram naturam, & propterea

Natura sequitur femina quisque sua.

L VII.

Circa hoc tamen estote providi, ut Hanreizetis in occulto, ne

E 3

habe-

habebis mercedem vestram in pro patulo. Vitam enim qui in amoribus agit, os habet obleratum oportet. *Guev. Hor. Princ. l. 2. c. 12.* Man muß schweigen/wenn einem Warmherzigkeit wieder führen ist; Facile enim contingere posset, ut te repudiato altere admittatur.

LVIII.

Apud antiquos Germanos mos fuit, ut Rebellionis sive conspirationis in Imperatorem Romanum rei capem scabiosum, spectantibus omnibus Proceribus Imperii, ignominiosè in dorso gestarent. *Spang. in Chron. Mansf. Cranz. l. 3. Sax. cap. 15. Kirch. in Republic. disp. 18. Coron. 4. ad lit. B. Pant. in Prof. pogr. par. 2. in Frider. Barb. Videat. etiam Meibom. in Schleid. de 4. sum. Imper. sub Fridr. 1. tr. Günth.* Interesset Reipublicæ ut singulis diebus festis spectante universo populo duo cornua cervina capite gestaret Cornutus,

LIX.

Queritur: An quis cum sponsa nondum ad maritum deducta, HONESTATEM committere dicatur? Quidam negant, nos affirmamus. *arg. l. 13. §. 3. ff. ad L. Jul. de adult.* Siquidem nuptias non concubitus, sed consensus facit. *l. 30. ff. de R. J. & verbum, si quis, tam Virgines, quam maritas complectitur, ut facit. l. 1. ff. de V. S.* Concedimus quidem, quod uxor domini non sit, ut est text. *l. 12. ff. de Rit. Nupt.* Uxor tamen est in his, quæ ad ejus honestatem pertinent, & non nuptiæ duntaxat, verum etiam spes nuptiarum violari non debet, inquit *Divi Severus & Antoninus in l. si uxor. 13. §. 3. ff. ad L. Jul. de adult.* & quam quis animo sibi copulavit, licet eandem nondum carnaliter cognoverit, ista noch nit mit der ledernen Seil darüber gewesen, tamen ipsius uxor est, & sponsus æquè ac maritus subjectum Patiens & Bonus vir diceretur: Et quis ignorat, eingendum haberi pro cincto, moribundum pro mortuo, condemnandam pro condemnato, sponsam copulandam pro copulata, repudiandum pro repudiata. *l. pen. ubi §. ar. ff. de milit. test. & L. Di.*

L. Divort. §. interdum & ubi Jason. n. 15. & 16. ff. de solut. matrim. Gad. de V. S. ad l. 12. n. 15. Alii distinguunt h. l. inter sponsalla de futuro & præsentis, ut faciunt Canonistæ in *C. pen. x. de sponsal.* quam tamen distinctionem usus fori hodierni non observat, ut notat. *Treusler. de Nupt. 16. 1.*

LX.

An si quis viduam, cum qua vivo marito confecerat, post obitum mariti convenit, dicendum ad & sciendum, eum Hæreizationis actum repetere? Negamus, siquidem illam consolandi gratia adit, qui accessus non est improbandus, sed potius propagandus; Homo enim homini Deus, non lupus, & talis amicus consolator est medicamentum vitæ. *Ang. de Civ. Dei*, & quam facile terrerimum hoc genus hominum consolationum, & omnis humani consilii inops aliquid mali contrahere, quod deinde per clarissimos Medicos difficulter evelli & eradicari posset. Consolamini igitur amicos, consolamini; Exigit etenim id Christiana. Charitas, Fides & Dilectio, siquidem non bonum est hominem vivere solum: si non in continenti, tamen post aliquod tempus consolationum fructus habebitis uberrimas. Es muß ein schlimmer Wirth seyn, der einem eine Zech nicht borgen könnte; Quod dicitur non aufferat.

LXI.

Me quod attinet, uxores de lambant, deglutiant, oseulentur alij, mihi virgines magis placent, genus hominum primum, quod in statu innocentie constans permansit. Quid enim dulcius, quid jucundius, quid gratiosius, puris & illibatis virginibus? Contra quid sibi vult mulier nigris dignissima bacis. Itaque pariter Matronis, & debellate puellas, & eum *Horat. l. 1. Sat. 2.* De sine Matronas sectarier. Verum, quod capita tot sensus, cuique ut caput est, ita pileus.

LXII.

Caveat sibi quilibet, ne ducat sulicam. Denn sie pflegen gemeinlich mit zerbrochenen Geschirr zu jubeln. Moneo ha-

fuit

rum sectatores. ne semper amabiles sperent, nescii auræ fallacis,
nec nium ipsi fidant, sed mueronem aliò vertant.

Hofmädg/ Badmädg/ Huren und Ammen
gehören zusammen in einen Stamm.

Tot enim & tam multi equites, & Domicelli virginum clau-
stris & thesauris latronum more insidantur, villi idermann an
ihnen zum Ritter werden/ partim vi, partim lenociniis verborum
amorem extorquent, & cum puellulis istis

Non sit quæ lauas mollias apta manus.

His saltem de rebus colloquuntur, quæ ad amorem faciunt,
tantos obscenos sermones proferunt, quibus ipsam Platonem ex
infernis producere possent, da spart man beyden seits der Ehren/
und behilfs sich allerseits des scandirens. Ibi prudens & ætate con-
fecta Gynæcei Magistra (à Jove Principium) à quot olim procis sit ad-
amata narrat, quibus muneribus dignata, quibus blanditiis ambita.
Hæc de eo loquitur, quem amat, altera de illo ægrè silet, quem od-
dit. Hæc enarrat, quot munuscula ab amatore acceperit, quot gem-
mas, quot monilia, quot catenulas extorserit, quot strophila, quod
balia illa reddiderit. Alia commemorat singularem quodam dicendi
lepore, quoties nuper cum hoc vel illo collocata fuerit. O, inquit,
Was ihr mir saget/ da gedenc ich mein lebtag wohl daran. Ist
er nicht so from/ ich wolte wohl bey ihm schlaffen / er solte mir
nichts thun. Hæc illius sermonem interrumpit, & de Comædiis,
Tragædiis incipit, quisque melius suam personam expresserit, fac-
tè disjudicat. Tandem discipula Gynæcei Magistra Pamphilus ad-
est, qui Glycerium suam bene absolvit. Hic sermonibus tempus
terunt, hic loquelis dies fallunt, & quæcunque dicunt, se cum
aliam admiratione dicere putant.

LXIII.

Si rectè considerabitis internum non externum Alicarum ha-
bitum, inveniatis sub formosis istis pollibus turpissima monstra la-
tere. Memores enim alicarum deliciarum earum non obliviscun-
tur, & quæ ut verum fateamur, fidelitas & integritate maritis pui-

Tab

ram virginatatem afferant, notum est; ubi sperant se in Angliam
profecturos, in Hollandiam pelluntur. O quanto dolore miser ma-
ritus afficitur! O quoties cogitur legere Matthiam de Afflictis, dum
illa legit Johannem in Extravagantibus, ferenda omnia, dissimu-
landa HANREITATES, & patiendi fastus. Quod si maritus ex-
travagationes prohiberi velit, incipit stomachari illa & rixari.
Wirfft mit Ehelm und Dieben um sich / sonderlich wann sie
Margaretha heist / deren sieben dem Zeuffel die Hölle zu enge
machen. Margarides septem spoliassè feruntur Avernum. Inter-
dum cum amatoribus piscantur, ut maritum bene contusum &
communibus impensis delumbatum remittant, quoque injuriam
sibi factam ulciscantur & vindicent, eas adamare occipiunt, quos
antea nihil pendeabant. Curial, Aul. Castell. l. 3. f. 268. Unde Ovid.
lib. 2. de Arte amandi non immerito de ira foeminarum sic ait:

Sed neque furvus Aper mediâ tam sevis in ira est

Fulmineo rapidus dum roat ore canes.

Femina quam.

Et Baldus consuet. nullam iram esse supra iram mulieris in l. 3.
apud Gode Revoc. & Donat.

LXIV.

Inveniuntur etiam multi, qui commodatam Principi uxorem
sibi met ipsis tacite gratulantur, & ob hoc ipsius gratiam aucupari
student. Hic ob commodatam Domino uxorem fit Secretarius, il-
le Senator, hic Comes & iisdem artibus à Pontificibus & Cardi-
nalibus multi præpinguia venantur officia, uxoresque ob id non
immerito superbiunt, quarum radiis maritus fulgeat; Item, &
illas esse, quarum amore Princeps gaudeat, dicunt, nullam ex Do-
mini Hanreizatione fieri impudicam, carumque maritos qui ine-
yunt Hirci videri possent, ita excellere aureis cornibus, ut dignitate
cunctos ante eant, Paul. Jov. invise Galliaci Sportia. Et à pruden-
tibus nulla alia compendiosior via ad honores adipiscendos quam
hæc ipsa habetur. Exemplo luculentissimo nobis erit Historia Eu-
rioli ab Aenea Sylvio conscripta. Videatur hic ulterius Nætz,
lib. 4. n. 82.

F

LXV.

Optimè etiam maritos fallere norunt uxores hospitem Gasterin: hæ enim ex tam variis peregrinantibus unum atque alterum admittunt, quod testatum facit Landstörfer cap. 52. Habent enim neminem quem timeant; quia nemo in uno loco diu moratur.

Queritur hic: Num id facere conveniat? Rationem dubitandi movent Politici, qui peregrini, inquirunt, esse officium, nihil præter quod sui est munus agere, nihil de alio inquirere, minimeque in alterius messem falcem immittere. Ajunt enim esse pacis publicæ turbationem, cujus poena sit Bannum. Alij aliter suam sententiam probare nituntur, exemplo Macrini, qui ob stupratam vi Hospitam diro mortis genere duos milites affecit, ut Capitolinus refert. Nos distinguimus inter id, quod sit licitè & id, quod sit coactè. Hospita enim si ad concubitum invitat, omnino illi obtemperandum, suscipit enim nos, fovet, cibari, & omnia præstat, quæ potest. Nos igitur decebit, ut favorem favore compensemus, & duplicemus, fortunamque quæ sese offert, non omnino despiciamus & fugiamus. Tale diversorium olim fuit Antwerpia jun tausend Mitteln, in quo nihil quod ad voluptatem tunc corporis tum animi fecit, desuit, und da der Wirth ein Hahnrey ist, ziehen die Gäste gerne ein. Deinde si aliquid supererit, si triorchæ eris, anellus paululum potest communicare, ut illa etiam habeat, quo tui reminiscatur. Fontes enim tui derivantur foras.

Queritur hic, alterius? An si quis in ipso Hæreitis actio deprehensus ab uxoris marito, possit occidi? Cum Tobolof. Syntag. jur. 36. c. 6. m. 7. id negamus, in foro conscientie non licet occidere adulterum aut uxorem adulteram marito. *Can. inter hæc junct. gloss. & Can. admonere. 33. quest. 2.* quia soli iudicibus occidere, seu Principi, qui habet jus gladij. *Can. cum homo. C. homicid. diu. 33. quest. 5. Rom. 13.* cum etiam mulier non præsumitur id malo fine agere.

agere: Nam cum uxor cupiat fieri mater, l. 2. C. de indist. vid. coll. credunt hoc procedere culpâ mariti & ex mutatione masculi se posse concipere sobolem; vel si maritus ob impotentiam fortasse liberis caret multisque laboribus & muneribus est obnoxius, illa sibi & marito consulens quendam admittit, cujus ope gravidâ factâ maritum exhilarat & ab omnibus oneribus immunem reddit. Sic onus turelæ potest reculari tum propter causas quasdam speciales alias, tum etiam plerumque propter liberos, ut ait *Iustin. Imper. Princip. Instit. de Excus. tutor. & I. Crui Modestini. in l. exsant. 2. ff. de Excus. n. 8.* Gothofr. singulariter notat propter liberos procreatos hoc summi favoris exemplum introductum esse. Hinc lex Papia præmium patribus proposuit, ut forsiter militent, & ob 5. liberos susceptos immunitas dabatur collectarum, & qui liberos non habebant, pendebant poenam ex l. Pap. Imò hoc olim tam sanctum fuit, ut Cato HANREI rationem iubens subiret, & uxorem Hortensio liberorum causâ concesserit. Sic Jul. Cæs. & Valentinianus Imp. plures uxores liberorum querendorum causa visitare permiserunt. *Sueton. in Cæsar. c. 52. Cassiod. l. 8. hist. tripart. cap. 1. Paul. l. 2. Tiraqueu. in l. 7. connub.*

Hinc erat Romæ, qui generationi liberorum vacabant, & Proletarii dicebantur. *Oros. l. 4. c. 1.* Quod si hodiernis temporibus id ipsum in usu esset, horum proletariorum nullibi esset penuria, sed eorum tantus numerus sese exerceret, qui vel Homericorum militum turbam longè superaret: Ecce tandem quis familie sue propagatorem interficiat? Dicit potius: Eugene serve bone, quia super pauca fuisti fidelis, super plura te constituam, intra sæpius in gaudium dominæ.

Non obstat nobis lex 24. ff. de adult. ubi expressè contrarium asseritur, Sed R. illam legem non tam nobis obstat, quam hanc nostram sententiam egregiè approbare & confirmare. Dicitur enim maritum uxoris sue adulterum occidere posse, sed non quemlibet; Con-

Continet itaque d. lex 24 exceptiones aliquas, scilicet quoad lenonem, ludicram artem facientem, in scenam saltandi causa prodeuntem, & ceteros, qui itaque in tali numero non reperiuntur, illi opumè possunt Hanreizare. Exceptio enim confirmat regulam in casibus non exceptis, juxta illud vulgissimum. Accedat præterea utilitas publica, ob quam multa sunt introducta, ut ait lex 32 de oper. public. quippe cum quotidie videamus hominem multa perire, interst alios in eorum locum substituere. Summa, Herren und Fürsten wollen Soldaten haben / der Mansfelder We. d.

LXX.

Superest jam, ut discipulam, quo nomine sit indigitandus HANRESUM faciens. Quidam eum vocant Domesticum, Inquilinum, Haushan/Verwalter/Haushgenossen / quod frequenter domum tuam adeat. Alii eum vocant Amicum, sed is qui clam & invito alterius jus occupat, amicus non est, diverso tamen respectu esse potest. Nonnulli Hostem, sed perperam; Hostis enim is est, qui nobis, aut cui nos bellum decessimus, ff. de P. S. Privati vero de hostibus denotare nequeunt; regale enim est, & summo Principi ex natura Majestatis in se considerata soli competit. Aliqui Cucurbitam vocant, sed male, siquidem id de Vassallo uxorem domini Hanreizante dicitur; Vocabuli hujus derivationem vid. apud Calvini & Hotomanni in Lex. Lend. in verb. Cucurbita. Miramur valde, quod veneranda Antiquitas in perfrutendo hoc vocabulo non fuerit curiosior. Latinissimo vocabulo nos vocamus Capellanum, Vicarium, seu, ut Münster libet, matrimonii Coadjutorem, Ehehelfer, und unbesoldete Substituten, qui cessante marito onera matrimonii supplent.

LXXI.

Thesi sextâ diximus, quomodo soleant appellari Cornuti. De vocabulo Cornua ferre, multi multa seipierunt. Nieet. lib. 2. de Imper. Andronico Constant. inopol. sic inquit; Longè alia fuit Andronici luxu & libidine præditi intentio, qui cornua cervorum, quos venatus erat, insignia & rari aliquid habentia in porticibus fori suspens-

suspendebat, specie quidem ostentandæ magnitudinis ferarum, quæ cepisset, cum revera civitatis mores & uxorum, quas ipse corrumpebat, lasciviam notaret. Atque hinc in multas gentes (opiior) promanavit, ut qui malitia degenerare vel injuria suos conjuges adulterari siverent, probroso sane convitio cornua feræ dicerentur, Germanice injuriam rei verbo leniori mitigantes vocamus (sint) frommen etnfältigen Manns/ der seiner Frauen nicht genug thun kan.

LXXII.

Uxores Hanreizantes quomodo debeant appellari.

HANRIFICI certant, & adhuc sub judice lis est.

Meretricis nomen (quod genus hominum sine præfatione honoris nominari nequit, ut est apud Senec.) illis non competit; Nam hæc à merendo dicta est, Ulpiano dicantur *Prostituta* seu *Quæstuarie*; eruehen sich mit der Hand/da sie auff sichens pecuniâ suam exercent militiam. Brissl. 43. de Rit. Nupl. l. Athletas. §. ait Prator. ff. de his qui not. infam. l. palam. §. non est. ff. de R. N. quæ multorum libidini. d. 34. c. 36. vidua utpote quæ 20300. virorum absorbit ictus; Hæc nulla acceptâ pecuniâ, sed amoris, qui est furoris species, & benevolentie causa Hanreizat; E contra meretrices se prostituunt in sylvis, ut propter Noribergam, isti nemini Wald/quem locum sæpius invito, Lipsiæ auff dem Rabbett / da sie das Graß mit den Hintern abmähen / unde vocatur Nympha Sylvestres, Pecora Campi, Waldgöttinnen. Hæc verò est inviolatæ existimationis, quia amoris vi coacta solis amantibus sui copiam facit l. judissima. 20. q. 1. Jul. de adulter. 3. Errat itaque hic Conan. lib. 8. cap. 13. qui illam meretricis nomen indigitat. Rectissime ab Ovidio & aliis vocatur *Amica*, cum quibus consentimus & facimus.

LXXIII.

Malè vos tandem mariti facitis, qui à verbis sæpè ad verbera progredimini, & tam miseris tractatis modis, ac si vobis esset cum asinis & scorpionibus. Habebat & Jupiter suam Junonem rixantem & tumultuantem, castigabat verbis, leniebat obsequiis. Non

hæc vita Paradisus, nec cum Angelis meris degitur, sed cum mulieribus, quæ facili errare, decipi & hallucinari possunt; Non enim continuo in conjugium conjecit affectus omnes exiunt, aut in castra Monachorum Stoicæ sectæ abeunt, sed adhuc homines sunt, adeoque & humana, quibus & joculari, ridere, gaudere volupe est, in primis juvenulis, quas & convenit affines esse earum rerum, quas fere adolescentia, nec vultu auschlagen zween Ritschen an einem Stiel. Si quis amicorum adveniat, continuo illæ vel latebras querunt, & latibula vel instar Didonis apud inferos solo fixos oculos tenent averte;

Nec magis incepto cultum sermone movetur

Quam si dura silex, aut ster Marpesia cautes.

Ut Virg. 6. Aeneid. ait, Quæ suspicio in conjugio illas malorum semper fuit habita. Fieri enim non potest, ut eandem ferè ames, quam tibi fidam esse non credis, sin mavis tuo periculo contentus senescas licet.

LXXIV.

Hoc tempore hæc sufficiant, & quæ in communi Praxi & Theoria per ætatem nostram observamus, publicæ censuræ submitimus, & erravimus, veniam precamur, tandem addendi, minuendi & corrigendi facultatem nobis reservamus. Lector æquus hæc jocose pro Candore suo & innata discretionem interpretabitur, malevolum nil moramur, Interea Valet & Plaudite. Paulo majora sequentur.

Ad

Ad fortiss.

DN. RESPONDENTEM.

Sic fuit in fatis, fuit hæc propensa voluntas
Cypridis, idaliæ quæ Dea sceptræ tenet.
Millibus è multis solum te poscit ut esses,
Cui demandaret Martis & Artis opus.
Teutona terra viros nutrit non laudis egenos
Pace loquor Socratis, Cicero pace tua.
Sed fateor prorsus nulli est hæc dicta Camœnæ
Materies, humeris res minus apta fuit.
Te duce namque doces, fatis agitata severis,
Uxor conjugij rumpere vincla potest.
Tuque marite potes sintuosum fortiter arcum
Mittere vicini in nocte silentis torum.
Priscum laudis iter nos deseruisse negasti,
Subtrahe, quæ Momus fauce potente refert.
Namque Beanismi thesibus eum Pennalisismi
Additur excelsum hoc Hanreiratis opus.
Te Pueri donent viridi cum gramine palmâ
Major es Ascræo Mæonique senæ.

Maeste

Macta animos nostrum salubri munere lectum
Donaſti. Naſo in ultione noſtra eris
Parcite nunc dñæ, date ſtamina longa ſorores.
Quæ rigido neris penta ſvera colo.
Huius enim dotes qua cingunt in ſua Ceres
Accipiet, mundi noſcet manu que ſacris
Suſpicit hunc Callis, tibi ponet Teſto, diſtas
Et, magna dicent, Hercule maior eri.

*Monum. G. obſervantia eſt
ſcripta*

FRANCISCUS KERATINUS

ni
APK.
AK

